

حقوق و تکالیف متقابل مردم و مأموران پلیس راهنمایی و رانندگی

مؤلفان

دکتر اکبر وروایی

(استاد دانشگاه علوم انتظامی امین)

علی فتاحی

دانشگاه علوم انتظامی امین

۱۳۹۶

دانشگاه علوم انتظامی امین

حقوق و تکالیف متقابل مردم و پلیس راهنمایی و رانندگی

مولف: دکتر اکبر وروایی - علی فتاحی

ناظر علمی: محمدرضا مهماندار

ناشر: دانشگاه علوم انتظامی امین

آماده: ری کتب: فرهنگ‌شناسی

چاپ اول: ۱۳۹۶

شمارگان: ۵۰۰ نسخه

قیمت: ۱۹۰۰۰۰ ریال

شابک: ۹۷۸-۶۰۰-۳۶۳-۱۶۸-۷

لیتوگرافی، چاپ و صحافی: چاپ ک...

نشانی دانشگاه: تهران، ابتدای بزرگراه شهید آزادی، خیابان شهید جدی اردبیلی، دانشگاه علوم انتظامی

امین، تلفن: ۴۸۹۳۱۲۹۳

سرشناسه	: وروایی، اکبر،
عنوان و نام پدیدآور	: حقوق و تکالیف متقابل مردم و مأموران پلیس راهنمایی و رانندگی / مؤلف اکبر وروایی، علی فتاحی.
مشخصات نشر	: تهران: دانشگاه علوم انتظامی امین، ۳۹۵ - شابک ۹۷۸-۶۰۰-۳۶۳-۱۶۸-۷
مشخصات ظاهری	: ۲۵۴ص: جدول. وضعیت نشر: نویسی: فیا
موضوع	: پلیس راهنمایی و رانندگی - ایران / Iran - Traffic Police
موضوع	: حقوق مدنی - ایران / Iran - Civil rights
موضوع	: پلیس - ایران - تخلفات / Iran - Police misconduct
موضوع	: پلیس - ایران - مدیریت - مشارکت شهروندان / Iran - Citizen Participation - Police
موضوع	: رانندگی - قوانین و مقررات - ایران / Iran - Traffic regulations
شناسه افزوده	: فتاحی، علی،
رده بندی کنگره	: HV۸۰۷۸/۵/۴-۷ ۱۳۹۵
رده بندی دیویی	: ۲۳۳۲/۳۶۳:
شماره کتابشناسی ملی	: ۴۴۷۲۳۷۶

شناسه افزوده: دانشگاه علوم انتظامی امین

فهرست مطالب

صفحه	عنوان
۱۳	پیشگفتار.....
۱۹	فصل اول: کلیات.....
۱۹	مبحث نخست: پلیس راهنمایی و رانندگی.....
۱۹	گفتار نخست: پلیس.....
۱۹	بند نخست: مفهوم پلیس.....
۲۲	بند دوم: انواع پلیس.....
۲۶	بند سوم: نام و نشانی پلیس.....
۳۶	بند چهارم: وظایف و اختیارات پلیس.....
۳۹	گفتار دوم: پلیس راهنمایی و رانندگی.....
۳۹	بند نخست: تشکیل پلیس راهنمایی و رانندگی و سیر تحول آن.....
۴۰	بند دوم: تشکیلات و سازمان پلیس راهنمایی و رانندگی.....
۴۱	مبحث دوم: حقوق شهروندی.....
۴۱	گفتار نخست: شهروند.....
۴۱	بند نخست: تعریف شهر.....
۴۲	بند دوم: شهروند.....
۴۳	بند سوم: شهروندی.....
۴۷	گفتار دوم: ماهیت، مؤلفه‌ها و مبانی حقوق شهروندی.....
۴۷	بند نخست: ماهیت حقوق شهروندی.....
۵۰	بند دوم: مؤلفه‌های حقوق شهروندی.....
۵۳	بند سوم: مبانی حقوق بشر و شهروندی.....
۵۵	گفتار سوم: مفاهیم حقوق شهروندی و حقوق بشر.....
۵۵	بند نخست: مفهوم حقوق بشر.....

- بند دوم: تفکیک حقوق بشر و حقوق شهروندی..... ۶۰
- گفتار چهارم: تاریخچه حقوق شهروندی..... ۶۱
- بند نخست: حقوق شهروندی در غرب..... ۶۲
- بند دوم: حقوق شهروندی در اسلام..... ۶۶
- بند سوم: حقوق شهروندی در ایران..... ۶۸
- گفتار پنجم: منابع حقوق شهروندی در نظام ملی..... ۷۲
- بند نخست: حقوق شهروندی در قانون اساسی ایران..... ۷۲
- بند دوم: حقوق شهروندی در قوانین موضوعه ایران..... ۷۵
- گفتار ششم: منابع فراملی حقوق شهروندی..... ۸۱
- بند نخست: اعلامیه جهانی حقوق بشر..... ۸۱
- بند دوم: میثاق الملل، حقوق مدنی و سیاسی..... ۸۲
- بند سوم: اعلامیه ازمی حقوق بشر..... ۸۲
- بند چهارم: نظام حقوق بشر در اسلام..... ۸۳
- مبحث سوم: تلازم حق و تکالیف به صورت متقابل..... ۸۴
- گفتار نخست: بررسی مفاهیم حق و تکلیف..... ۸۶
- بند نخست: مفهوم حق..... ۸۶
- بند دوم: انواع حق و ویژگی های آنها..... ۸۷
- بند سوم: تکلیف..... ۹۰
- گفتار دوم: صور مختلف رابطه حق و تکلیف..... ۹۰
- بند نخست: صورت نخست تلازم حق و تکلیف..... ۹۰
- بند دوم: صورت دوم تلازم حق و تکلیف..... ۹۴
- گفتار سوم: نسبت حق و تکلیف در آموزه های اسلامی..... ۹۶
- بند نخست: حق گاه در برابر باطل..... ۹۶
- بند دوم: حق در برابر ضلالت..... ۹۷
- بند سوم: حق در برابر هوا و هوس..... ۹۸
- بند چهارم: حق در برابر تخلف..... ۹۸
- بند پنجم: حق در برابر تکلیف..... ۹۹
- گفتار چهارم: اهمیت تکلیف متقابل حکومت و مردم در اسلام..... ۱۰۰

بند نخست: فواید رعایت حقوق مردم و حکومت از دیدگاه امام علی (ع).....	۱۰۳
بند دوم: حقوق متقابل مردم و حکومت از دیدگاه امام علی (ع).....	۱۰۳
فصل دوم: تکالیف پلیس راهنمایی و رانندگی در حوزه حقوق شهروندی.....	۱۰۹
مبحث نخست: تکالیف پلیس راهنمایی و رانندگی در حوزه پیشگیری.....	۱۰۹
گفتار نخست: مفهوم پیشگیری و انواع آن.....	۱۰۹
بند نخست: مفهوم پیشگیری.....	۱۰۹
بند دوم: انواع پیشگیری.....	۱۱۰
سوم: تکالیف پلیس راهور در حوزه پیشگیری اجتماعی.....	۱۱۴
بند نخست: آموزش در حوزه ترافیک.....	۱۱۵
بند دوم: آموزش در تبلیغ از طریق رسانه‌ها.....	۱۱۸
گفتار سوم: تکالیف پلیس راهور در حوزه پیشگیری وضعی.....	۱۲۴
بند نخست: سوم تعلیمی پیشگیری وضعی از تخلفات رانندگی.....	۱۲۴
بند دوم: تدابیر و راهکارهای پیشگیرانه وضعی در حوزه جرایم و تخلفات رانندگی.....	۱۳۰
بند سوم: بررسی تکالیف بهروردن از پیشگیرانه وضعی در قانون رسیدگی به تخلفات.....	۱۳۶
بند چهارم: تدابیر پیشگیرانه وضعی در چالش‌های حقوق شهروندی.....	۱۴۳
مبحث دوم: تکالیف پلیس راهور در حوزه مقابله.....	۱۶۲
گفتار نخست: حفظ کرامت انسانی.....	۱۶۲
بند نخست: رعایت اصول و ارزش‌های انسانی در اجرای برادرانه.....	۱۶۲
بند دوم: احترام به آزادی‌های مشروع و قانونی شهروندان.....	۱۶۸
بند سوم: احترام به حق مالکیت مشروع افراد و اقدام منحصرأ در چهارمین قانون.....	۱۷۰
بند چهارم: رعایت حریم خصوصی شهروندان.....	۱۷۰
گفتار دوم: رعایت حقوق دفاعی متهم.....	۱۷۰
بند نخست: رعایت مساوات در اجرای مقررات قانونی و تساوی افراد در برابر قانون.....	۱۷۰
بند دوم: تأکید بر توانمندسازی مأموران جرمه‌نویس.....	۱۷۱
بند سوم: اصل دادخواهی و حق اعتراض رانندگان و مالکان خودرو.....	۱۷۳
بند چهارم: حق تفهیم تخلف.....	۱۷۶
گفتار سوم: رعایت اصل حکومت قانون.....	۱۷۶

- بند نخست: انطباق تخلفات با قانون و اصل قانونی بودن جرایم و مجازات ۱۷۶
- بند دوم: ضرورت قانونی بودن اعمال افسران و درجه داران ۱۸۲
- گفتار چهارم: اجرای عادلانه قوانین ۱۸۴
- گفتار پنجم: اجرای قاطعانه قوانین رانندگی ۱۸۵
- گفتار ششم: لزوم جبران خسارت وارده به شهروندان زیان دیده ناشی از اشتباه پلیس راهور ۱۸۷
- مبحث سوم: تکالیف پلیس راهور در حوزه ارائه خدمات ۱۸۸
- گفتار نخست: اصل الزام به جبران خسارت و ضرورت جبران خسارت زیان دیده ۱۸۹
- گفتار دوم: اطلاع رسانی عمومی مقررات و محدودیت های قانونی ۱۹۳
- بند نخست: اعلام و اطلاع رسانی محدودیت های ترافیکی ۱۹۳
- بند دوم: اصل دسترسی به اطلاعات و تأکید بر استفاده از فناوری ها و اطلاع رسانی الکترونیک ۱۹۳
- گفتار سوم: تسریع در ارائه خدمات ۲۰۰
- بند نخست: رسیدن سریع به تصحیح با تخلفات رانندگی ۲۰۰
- بند دوم: حضور سریع و به موقع پلیس در محل وقوع حوادث رانندگی ۲۰۰
- گفتار چهارم: ارائه خدمات کارشناسی ۲۰۳
- گفتار پنجم: نهادهای پلیس راهور ناجا در صورت وقوع شهروندی ۲۰۴
- فصل سوم: تکالیف مردم در قبال پلیس راهور ۲۰۹
- مبحث نخست: احترام به حقوق مأموران پلیس راهور ۲۰۹
- گفتار نخست: تمکین از دستورهای مأموران و پذیرش اصل حکومت قانون ۲۰۹
- گفتار دوم: رعایت احترام به مأموران ۲۱۴
- بند نخست: توهین نکردن به مأموران ۲۱۴
- بند دوم: تمرد نکردن از دستورهای قانونی مأموران ۲۱۵
- مبحث دوم: همکاری و مشارکت با مأموران راهور ۲۱۵
- گفتار نخست: رویکرد جامعه محوری پلیس راهور در جهت سیاست جنایی مشارکتی ۲۱۶
- بند نخست: مشارکت جامعه ۲۱۹
- بند دوم: مسئله محوری در جامعه محوری پلیس ۲۲۰

۲۲۱	بند سوم: جامعه محوری پلیس و حق نظارت پلیس بر مردم
۲۲۲	گفتار دوم: مشارکت در نظارت
۲۲۲	بند نخست: نظارت بر سایر شهروندان
۲۲۴	بند دوم: نظارت بر عملکرد مأموران
۲۲۶	گفتار سوم: مشارکت در برنامه های پیشگیری
۲۲۶	بند نخست: توجه به توصیه ها و همکاری در اجرای طرح های ترافیکی
۲۲۶	بند دوم: مشارکت و نظارت عمومی (امر به معروف و نهی از منکر)
۲۲۶	بند سوم: واگذاری حق تقدم به تردد مأموران راهور
۲۲۷	بند چهارم: پذیرش انجام دادن خدمات انتظامی
۲۲۹	پیوست
۲۲۹	پیوست یک
	قانون احترام به آزادی های مشروع و حفظ حقوق شهروندی مصوب ۱۳۸۳/۰۲/۱۵ و دستورالعمل
۲۲۹	اجرائی بند ۱۵ آن سبب در قوه قضائیه
	دستورالعمل اجرائی بند ۱۵ قانون احترام به آزادی های مشروع و حفظ حقوق شهروندی مصوب سال
۱۳۸۳	
۲۳۵	پیوست دو
۲۳۸	پیوست سه
۲۳۸	برخی از اصول مرتبط با حقوق شهروندی در قانون اساسی
۲۴۲	پیوست چهار
۲۴۲	موادی از اعلامیه جهانی حقوق بشر که ملازم با حقوق شهروندی دارد
۲۴۳	موادی از میثاق بین المللی حقوق مدنی و سیاسی
۲۴۵	موادی از اعلامیه اسلامی حقوق بشر
۲۴۹	فهرست منابع
۲۴۹	فارسی
۲۵۶	انگلیسی

پیش‌گفتار

کرامات و حقوق انسانی به هر نوعی مورد حمایت و تأکید اسلام بوده است. این ارزش و کرامت ذاتی به سبب احترام و ارزش مورد نظر خداوند برای انسان به عنوان جانشین خود بر روی زمین و دمیدن روح از منشا الهی در وی بوده است. در نتیجه، هر نوع حقوق ارزشمند برای انسان اعم از حقوق انسانی، حقوق شهروندی و هر حقوق دیگری مورد حمایت دین مبین اسلام است. همچنین، تاریخ گواهی می‌دهد افرادی این حقوق حقه انسان‌ها را در گذر زمان نقض کرده‌اند. البته با استقرار حکومت اسلامی و اجرای احکام اسلام، به‌ویژه حکومت الهی شعبه ۱، توجه ویژه معصومین (ع) و به تبع آن پیروان راستین آنان به ارزش‌های اسلامی و انسانی، نقض حقوق مسلم انسانی کاهش یافته است و در صورت نقض آن با واکنش حکومت اسلامی روبه‌رو می‌شود، اما هنوز هم کسانی هستند که آگاهانه یا ناآگاهانه زمینه تضییع حقوق انسانی و اسلامی به کرامت انسانی شهروندان را فراهم آورده‌اند. توجه به ارزش و کرامت انسانی افراد از نخستین و مهم‌ترین حقوقی است که در اسلام برای ابنای بشر در نظر گرفته شده است. پیشرفت صنعت و فناوری در قرن حاضر و افزایش پیچیدگی‌های فنی و علمی بر روابط انسانی در جوامع تأثیر می‌گذارد و بی‌تردید بر علوم انسانی از جمله اخلاق و رفتار و حقوق انسانی افراد بی‌تأثیر نیست.

حقوق شهروندی از مباحث و مطالب مهمی است که به‌طور گسترده به عدالت و مساوات توجه دارد و در نظریات اجتماعی، سیاسی و حقوقی جایگاه ویژه‌ای پیدا کرده است. مقوله «شهروندی» هنگامی در یک جامعه تحقق می‌یابد که همه اعضای آن جامعه از تمام حقوق مدنی و سیاسی برخوردار باشند، در حوزه‌های مختلف مشارکت داشته باشند و برابری حقوق خود، وظایف و مسئولیت‌هایی را در جهت اداره بهتر جامعه و ایجاد نظم بر عهده بگیرند.

از دوران باستان، متفکران سیاسی درباره رابطه درست میان فرد و دولت بحث کرده‌اند. این رابطه در یونان باستان در گمانه «شهروند» به معنای عضو دولت بودن عینیت یافته بود. در دولت-شهرهای یونان، حقوق شهروندی به صورت حق شرکت در زندگی سیاسی-اجتماعی و در صورت انتخاب شدن، احساس تکلیف برای عهده‌دار شدن وظیفه مسئولیت مقام عمومی وجود داشت، اما این حق به اقلیت کوچکی که در این دولت‌ها زندگی می‌کردند و در واقع به

مردان آزاده دارای حق مالکیت محدود شده بود، اما در مقایسه مفهوم جدید شهروندی، بر اصل حقوق و تکالیف همگانی مبتنی است (هیوود، ۱۳۸۳: ۲۷۹).

بنابراین، هرگاه سخن از مردم‌سالاری، جامعه درونی، توسعه، مشارکت و انواع آن به بیان می‌آید، بحث شهروندی نیز مطرح می‌شود. شهروند به عنوان سلول‌های تشکیل دهنده جامعه، به ویژه در اندیشه نوین بحث محوری پیدا می‌کند. شهروندی و جامعه مدنی دو مفهومی هستند که همواره با یکدیگر همراه بوده‌اند. در واقع مهم‌ترین ویژگی جامعه نوین، پیوستگی تفکیک-ناپذیر آیین شهروندی و مشارکت‌های مدنی به منظور رشد حیات مدنی به سمت تکوین جامعه مدنی است.

از این رو، حقوق، تکالیف و مسئولیت‌های شهروند رابطه مستقیم و چندسویه‌ای برقرار است. مکاتب و مسلک‌های فکری مختلف با توجه به جهان‌بینی و زاویه دیدی که به جهان، انسان و زندگی دارند، نظریات متفاوتی ارائه می‌دهند. در این میان دو دیدگاه اساسی؛ یکی مکتب مادی و ماتریالیسم و دیگری مکتب معنوی و الهی وجود دارد. از آنجاکه دستورهای ادیان الهی برای اداره امور بشری خاستگاه ربوی دارند و از جانب خداوند- که آفریدگار فطرت و آگاه به تمام نیازها و خواسته‌های بشر است- صادر شده‌اند، بهترین و کامل‌ترین راهنما و دستورالعمل برای انسان‌ها هستند. از این ادیان مختلف، دین مبین اسلام کامل‌ترین قواعد حقوقی را برای بشر مطرح کرده است که مطابق با فطرت انسانی است و نه تنها به کمال معنوی انسان‌ها توجه دارد، بلکه به کرامت آنها به عنوان اشرف مخلوقات فارغ از نژاد، رنگ و مذهب احترام می‌گذارد. از جمله مسائل مهم حقوق شهروندی در اسلام «کرامت انسان‌ها»، «ارزش زندگی و حیات افراد»، «بیهوده نبودن زندگی» و «هدفمند بودن خلقت انسان» است.

از آنجاکه عنوان کتاب از دو جزء اصلی الف) پلیس راهنمایی و رانندگی و ب) حقوق مردم تشکیل شده است، در آغاز به طور مختصر به تحلیل این دو می‌پردازیم. برقراری نظم و امنیت و آسایش عمومی و فردی از مقولاتی است که همواره اذهان را به خود معطوف و مشغول داشته است و دولتمردان هر کشور همواره تمام توان خود را برای برقراری آن صرف کرده‌اند، زیرا فقط در سایه امنیت و آسایش می‌توان به فعالیت در زمینه‌های مختلف اقدام کرد و طراوت و نشاط لازم را برای جامعه فراهم کرد.

حقوق و تکالیف شهروندی همان‌طور که از مفهومش پیداست، از رابطه‌ای دوسویه حکایت دارد. از یک دیدگاه این رابطه میان گیرندگان خدمات و ارائه دهندگان آن شکل

می‌گیرد؛ رابطه‌ای که در جامعه ما با وجود چند دهه تجربه و سابقه شهرنشینی هنوز یک‌سویه تلقی می‌شود و کفه انتظارات شهروندی را برای دریافت خدمات سنگین‌تر نگه می‌دارد.

همچنین، امروزه استفاده از خودرو و وسائط حمل‌ونقل به جزیی جدایی‌ناپذیر از زندگی انسان‌ها تبدیل شده است. این استفاده و به‌تبع آن بروز خطاها و تخلفات رانندگی سبب شده است سالانه هزاران نفر در اثر تصادف‌های رانندگی جان خود را از دست بدهند، ده‌ها هزار نفر راهی بیمارستان‌ها شوند و حتی افرادی دچار نقص عضو دائم و سایر مشکلات غیرقابل جبران شوند. در نتیجه، لزوم کنترل و نظارت بر آمده‌وشده‌ها از طریق نیرویی توانمند و ناظم، ضروری است؛ بنابراین، مردم باید به اجرای دستورهای قانونی و چهارچوب‌های تعیین‌شده مکلف شوند. در کنار تکالیف، مردم و رانندگان در مقابل پلیس راهنمایی و رانندگی و رعایت قوانین و مقررات رانندگی، از حقوق شهروندی برخوردارند و پلیس مکلف به رعایت آن‌هاست. همچنین، آمران راهنمایی و رانندگی در مقابل رعایت حقوق شهروندی عموم مردم و رانندگان، در نخست به‌عنوان انسان و بعد به‌عنوان نیروی مورد احترام پلیس حقوقی دارند که هم مکلف، به رعایت آن‌ها هستند. در نتیجه، بی‌توجهی به حقوق و تکالیف متقابل همدیگر تبعات ناگواری برای جامعه به‌دنبال دارد. بی‌اعتمادی مردم به پلیس موجب گسترش تخلف و تبهکاری می‌شود و صورتی که مردم به وظایف خود در قبال مأموران عمل نکنند در انتظام‌بخشی و اجرای وظائف مأموران اختلال ایجاد می‌کنند و موجب دلسردی آن‌ها می‌شوند، که این نیز سبب اشاعه بی‌عدالتی و بی‌ایمنی می‌شود.

نیروهای پلیس به‌عنوان مسئولان حفظ نظم و امنیت، ضامن قضایی با شهروندان ارتباط مستقیم و روزانه دارند و هم‌زمان با وظایف محوله در قبال مردم، رقیب متخلفان و مجرمان، به رعایت حقوق آنان موظف‌اند. در این صورت، وظیفه حکومت اسلامی به‌ویژه پلیس به‌عنوان محاسب این حکومت، مجری قانون و عدالت و حافظ حقوق مادی و معنوی شهروندان و به‌ویژه امنیت جامعه و افراد به مراتب سنگین‌تر است. حکومت در برابر مردم حقوقی دارد و مردم هم در مقابل حکومت و هم در برابر یکدیگر حقوقی دارند. در کنار حقوق فردی، انسان‌ها آزاد آفریده شده‌اند و در مسیر هدایت به سوی اشرف مخلوقات، مجموعه‌ای از حقوق و کرامات انسانی برای آن‌ها شکل می‌گیرد که در سطور گذشته از آن به‌عنوان «حقوق شهروندی» یاد شد. البته حقوق شهروندی همان حقوق و ارزش‌های انسانی افراد است و همه نهادهای حکومت اسلامی به‌ویژه پلیس ولایت‌مدار و عدالت‌محور و خدمتگزار، وظیفه سنگین

صیانت از ارزش‌های انسانی و اسلامی جامعه و افراد یعنی همان «حقوق شهروندی» را بر عهده دارند.

موفقیت پلیس راهنمایی و رانندگی در دو بعد جلوگیری از نقض حقوق انسانی (شهروندی) از سوی مردم و جلوگیری از تضییع حقوق آنان از سوی کارکنان مجموعه راهور، مستلزم شناخت حقوق شهروندی (خواه حقوق مردم و شهروندان و خواه حقوق جامعه و حکومت که همه آنها مجموعه حقوق شهروندی را تشکیل می‌دهند) است. آگاهی پلیس از حقوق و کرامات انسانی افراد و جامعه، راه را برای خدمت هرچه بیشتر و بهتر هموار می‌سازد و مسئولان این نهاد را در تنبیه و تشویق افراد تحت امر خود در این مورد و ایجاد بستر در زمینه مطلوب تر تصمیم‌گیری صحیح‌تر یاری می‌کند.

یکی از نقش‌های اصلی دولت، تضمین ایفای حقوق افراد برای مصون ماندن زندگی آنها از تهدیدهای جرم یا خشونت است. پلیس مسئول اجرای قوانین مصوب حکومت‌های منتخب است و ابزارهای حیاتی در زمینه امنیت مردم را در اختیار دارد. پلیس حرفه‌ای و منضبط یکی از ابزارهای اصلی دولت برای مقابله با بزه‌های و راه چاره‌نمایی درمورد بی‌نظمی عمومی است.

تکوین و تشکیل سازمان‌های پلیس ایران که در برقراری نظم و حفظ آن و تا اندازه‌ای در حفظ حقوق شهروندی نقش دارد، در دوران ناصر به زمان حکومت قاجار بازمی‌گردد. در دوره ناصرالدین شاه، مرحوم میرزا تقی خان امیرکبیر با به‌کارگیری اصلاحات بنیادین در اداره امور مملکت و حکومتداری را بنا نهاد و در زمینه ساماندهی امور ایلیه کشور پلیس خفیه (پلیس مخفی) را در ایران ایجاد کرد که تا قبل از تشکیل نظمیۀ در تهران می‌توان آن را نمونه‌ای از پلیس نوین در ایران قلمداد کرد. در کل، مسئولیت‌های اصلی پلیس حفظ نظم، قانون، امنیت مردم، پیشگیری، شناسایی، مبارزه با جرم، کمک و خدمت‌رسانی به نهادهای جامعه در حالت اضطراری، حمایت و احترام به حقوق و آزادی‌های اساسی افراد است که در نهایت باید کرامت انسانی افراد و نیز اصل برائت را تضمین کند.

در متون دینی و فقهی، در فرایند دادرسی و اجرای قوانین و مقررات بر رعایت حقوق شهروندی بسیار تأکید شده است. به این مهم در اسناد بین‌المللی و قوانین دادرسی بسیاری از کشورها توجه و تأکید ویژه‌ای شده است، زیرا از اساس تعقیب، سلب آزادی، محاکمه و مجازات مهیاترین بستر برای نقض حقوق انسان‌ها به‌دست مأموران و به دستور حاکمان است؛

بنابراین، به‌منظور رعایت کرامت انسان‌ها و حفظ حقوق آنها در این حوزه باید نظارت و دقت ویژه‌ای را به‌کار بست.

قانون اساسی جمهوری اسلامی ایران به‌عنوان بالاترین منبع قانونی، در اصول متعددی به این حقوق اشاره کرده است. در قانون آیین دادرسی کیفری نیز به تفصیل از این حقوق یاد شده است. در سال ۱۳۸۳ نیز بخشنامه مهم رییس قوه قضاییه در چهارده بند که سریع شکل قانونی به خود گرفت، ناظر بر رعایت حقوق افراد در مراحل دادرسی به‌ویژه مرحله بازجویی و تحقیقات مقدماتی بود.

در زمینه حفظ نظم، پلیس بیشتر به‌عنوان یک نهاد کشوری عمل می‌کند؛ بنابراین، از طریق اقدامات پیشگیرانه و در صدد پیشگیری از وقوع جرم و اخلال در جامعه است. در این مرحله، پلیس حق مداخله در خلوت مردم، آزادی رفت‌وآمد و روابط اجتماعی آنان را ندارد. زمانی که پلیس به‌عنوان یک نیروی واکنشی با تخلفات و جرایم رانندگی مواجه می‌شود، مکلف به رعایت حقوقی است و رعایت باید کرامت انسانی افراد و نیز اصل برائت را تضمین کند. در اردیبهشت سال ۱۳۸۳، قانون گذار با تصویب قانون احترام به آزادی‌های مشروع و حفظ حقوق شهروندی و رعایت حقوق اعضای جامعه، بر حقوق مظنونان و متهمان نیز تأکید کرد. با توجه به قانون آیین دادرسی کیفری این تأکید به‌نوعی نوآورانه دارد. این قانون در کنار قانون آیین دادرسی کیفری وظایفی را برای پلیس در نظر گرفته است که تعیین آن در قسمت مربوط به پلیس ضروری می‌نماید.

در کل، مسئولیت‌های اصلی پلیس منظم در بحث - معنای سعه‌یافته حفظ نظم و قانون و امنیت مردم، پیشگیری، شناسایی، مبارزه با جرم، کمک و تسهیل دسترسی به همه اعضای جامعه در حالت اضطراری (کمک به افراد نیازمند) و حمایت از حقوق آزادی‌های اساسی افراد و احترام به آنهاست. پلیس در زمینه انجام دادن مسئولیت‌های خود اقتدار ویژه‌ای برای بازداشت افراد دارد. در نتیجه، در اموال و دارایی‌های شخصی آنها تفحص می‌کند. متخلفان از قوانین مقررات را از طریق اعمال قانون جریمه و مجازات می‌کند و حتی در برخی جرایم در صورت لزوم و در چهارچوب قانون از سلاح گرم استفاده می‌کند. از این لحاظ، پلیس عنصر اساسی دستگاه نظارت اجتماعی است و معمولاً تنها بخش دولتی است که در مواقع ضروری، به اعمال زور علیه شهروندان مجاز است.

در این نوشتار، نگارندگان در نظر دارند به پرسش‌های اساسی زیر در حوزه پلیس و حقوق شهروندی پاسخ دهند.

- پلیس کیست و چه وظایفی دارد؟
 - حقوق شهروندی چیست؟
 - چه نسبتی بین حقوق و تکالیف مأموران پلیس و مردم وجود دارد؟
 - حقوق شهروندی چه تکالیفی را برای پلیس راهور پیش‌بینی کرده است؟
 - حقوق شهروندی در قلمرو پلیس راهور کدام است؟
 - حقوق شهروندی در ارتباط با پلیس راهور و حقوق شهروندان، باید چه حقوقی را تضمین کند؟
 - حقوق مأموران پلیس کدام است؟
 - تکالیف مردم برابر با س راهنمایی و رانندگی چیست؟
- بی‌توجهی مأموران و مردم به حقوق و تکالیف یکدیگر، تبعات جبران‌ناپذیری برای جامعه دارد؛ بنابراین، باید با انجام دادن بررسی علمی، حقوق عموم مردم و رانندگان تشریح شود. همچنین، باید تبیین شود عامه مردم و خاص رانندگان چه حقوقی را به عنوان حقوق شهروندی دارند و در مقابل وظایف مأموران در رعایت حقوق مردم چیست و چه حقوقی در برابر مردم دارند. انجام دادن این تحقیق در جهت شناسایی حقوق و تکالیف متقابل مردم و پلیس راهنمایی و رانندگی در حوزه حمل و نقل است که انجام دادن آن موجب شناسایی حقوق و تکالیف متقابل آنهاست و به بهبود روند مأموریت‌های پلیس راهنمایی و رانندگی و رعایت حقوق شهروندان و به صورت متقابل احترام به مأموران و رعایت حقوق ایشان منجر می‌شود. در این کتاب به بررسی حقوق متقابل هر دو گروه پرداخته می‌شود. هم حقوق عموم مردم در مقابل پلیس راهنمایی و رانندگی و هم تکالیف آنها بررسی می‌شود. در بخشی دیگر، حقوق مأموران و تکالیف آنها در مقابل شهروندان پرداخته می‌شود.